

Spor Pedagojisinin Tarihçesi

Emre Belli¹

Özet

Bireylerin eğitim ve ahlaki gelişimi için en önemli dönemlerin başında çocukluk ve erken çocukluk dönemi gelir. Gelecekte toplumun önemli fertleri olacak çocuklarımızın pedagojik eğitimden geçmesi ve ailelerinin bu konuda bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Hem bireyleri hem de toplumu etkileyecek bu dönem iyi planlanmak zorundadır. Bu gelişim dönemlerinde sadece bilişsel olarak gelişimi sağlayacak pedagojik eğitim vermenin yansıra; bireylerin fiziksel ve zihinsel büyüme süreçlerini de sağlayacak şekilde spor pedagojisi kavramından da faydalanmak gerekir. Spor pedagojisi sayesinde bireylerin psikomotor gelişim kapasiteleri daha sağlıklı olacak ve bu durum zihinsel ve fiziksel yönden gelişmiş bireylerin yetişmesini sağlayacaktır.

Bu çalışmada veri elde etmek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi, basılı ve elektronik olarak tüm materyalleri titiz ve sistematik bir biçimde incelemek, değerlendirmek ve analiz etmek için kullanılan nitel araştırma yöntemidir. (Wach,2013)

Bu kitap bölümüyle pedagoji ve spor pedagojinin tarihsel gelişim süreci üzerinde durulmuş ve toplumsal önemi betimsel olarak vurgulanmaya çalışılmıştır.

PEDAGOJİNİN TARİHİ

Pedagoji, bireylerin aldığı eğitimleri teorik ve uygulamalı olarak inceleyen önemli bir akademik disiplindir. Pedagoji, antik çağdan itibaren günümüze ulaşana dek sosyal, kültürel ve bilimsel olarak birçok değişiklik göstermiştir. Bu değişiklikleri tarihsel olarak sıralamak istersek:

1 Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü, emre.belli@atauni.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8435-2529>

Antik Çağ (M.Ö. 500 - M.S. 500)

Antik Çağ'da pedagoji, daha çok ahlak, erdem ve bireyin toplumsal rollerini yerine getirme becerilerini geliştirmeye yönelik bir anlayışla ele alınmıştır. (Platon, 2006)

- **Platon (M.Ö. 427-347):** Platon, *Devlet* ve *Yasalar* adlı eserlerinde eğitimin, bireyi ideal topluma hazırlayan bir süreç olduğunu savunmuştur. Ona göre eğitim, bireyin akıl, irade ve ruh dengesini kurarak topluma katkıda bulunmasını sağlar.
- **Aristoteles (M.Ö. 384-322):** *Politika* adlı eserinde, eğitimin bireysel ve toplumsal mutluluğa ulaşmada bir araç olduğunu belirtmiştir. Eğitimi çocukluk, gençlik ve yetişkinlik dönemlerine ayırarak sistematize etmiştir.
- **Romalılar:** Romalılar eğitimi daha pratik bir yaklaşımla ele almış ve yurttaşların görevlerini yerine getirmeleri için gerekli becerilere odaklanmıştır.

Orta Çağ (500-1500)

Orta Çağ'da pedagoji, dini eğitimle şekillenmiştir. Kilise, eğitimi kontrol eden ana kurumdu ve eğitimin amacı, bireyleri dini inançlara uygun bir yaşam sürdürmeye hazırlamaktı.

- **Scholastik Eğitim:** Eğitim, kiliseye bağlı okullarda yapılır ve dini metinlerin yorumlanması üzerine yoğunlaşırdı.
- **Thomas Aquinas (1225-1274):** Aquinas, eğitimde akıl ve inancın dengeli bir şekilde kullanılmasını savunarak pedagojiye yeni bir boyut kazandırmıştır.
- **İslam Dünyası:** İslam kültüründe ise eğitim, Kur'an merkezli olmakla birlikte bilimsel çalışmalarla da desteklenmiştir. İbn Sina ve İbn Rüşd gibi düşünürler, eğitimin bireysel gelişim üzerindeki etkilerini vurgulamıştır.

Rönesans Dönemi (14. yüzyıl - 17. yüzyıl)

Rönesans, bireyin potansiyelini ve insan doğasının güzelliğini ön plana çıkaran bir anlayışı beraberinde getirmiştir. Eğitim, bu dönemde daha özgür bir yapıya bürünmüştür.

- **Vittorino da Feltre (1378-1446):** "Mutlu Ev" adını verdiği okulunda, fiziksel, zihinsel ve ahlaki eğitimi bir arada sunmuştur.

- **Desiderius Erasmus (1466-1536):** Erasmus, eğitimde bireysel farklılıkların göz önüne alınması gerektiğini savunmuştur. *Çocukların Erken Eğitimi Üzerine* adlı eseri, bu dönemin önemli pedagojik çalışmalarından biridir.

Modern Pedagoji (17. yüzyıl - 19. yüzyıl)

Modern pedagoji, eğitim süreçlerinin bilimsel temeller üzerine inşa edildiği bir dönemi temsil eder. Eğitimin kuramsal çerçevesi bu dönemde şekillenmiştir.

- **John Locke (1632-1704):** Locke, *Tabula Rasa* (boş levha) kuramıyla, bireyin doğuştan bir bilgiye sahip olmadığını ve eğitimin bireyin zihnini şekillendirdiğini savunmuştur.
- **Jean-Jacques Rousseau (1712-1778):** *Emile* adlı eserinde, doğal eğitim anlayışını ortaya koymuş ve çocuğun doğasına uygun bir eğitim verilmesi gerektiğini savunmuştur.
- **Johann Heinrich Pestalozzi (1746-1827):** Pestalozzi, sevgiyi merkeze alan eğitim anlayışıyla modern pedagojiye önemli katkılar yapmıştır.

Çağdaş Pedagoji (20. yüzyıl ve Sonrası)

Çağdaş pedagoji, birey merkezli ve deneyime dayalı öğrenme yaklaşımlarını benimsemiştir. Eğitimde demokratik değerler, çok kültürlülük ve teknolojinin entegrasyonu gibi unsurlar ön plana çıkmıştır. (Jean-Jacques Rousseau, 2017)

- **John Dewey (1859-1952):** Dewey, deneyimsel öğrenme anlayışını savunmuş ve eğitimde aktif katılımın önemini vurgulamıştır.
- **Maria Montessori (1870-1952):** Montessori, çocuğun bireysel ihtiyaçlarına uygun bir öğrenme ortamı sunmayı hedefleyen eğitim modelini geliştirmiştir.
- **Paulo Freire (1921-1997):** Freire, *Ezilenlerin Pedagojisi* adlı eserinde, eğitim yoluyla toplumsal değişim ve adaleti savunan eleştirel pedagojiyi geliştirmiştir.

Pedagojinin Günümüzdeki Durumu

Bugün pedagoji, disiplinlerarası bir alan olarak hem teorik hem de uygulamalı çalışmaları içermektedir. Psikoloji, sosyoloji, nörobilim gibi alanlarla iş birliği yaparak bireylerin eğitimi konusunda daha kapsamlı

yaklaşımlar sunmaktadır. Eğitimde teknolojinin kullanımı, sürdürülebilir öğrenme ve yaşam boyu eğitim gibi konular pedagojinin ana odak noktaları haline gelmiştir.

SPOR PEDAGOJİSİNİN TARİHÇESİ

Spor pedagojisi, sporu bir eğitim aracı olarak gören ve bireylerin fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimlerini desteklemeyi amaçlayan disiplinlerarası bir bilim dalıdır. Spor pedagojisi, spor ve eğitimin kesiştiği akademik bir çalışma alanıdır. Spor pedagojisi, spor biliminin bir alt disiplindir ve geniş anlamda spor aracılığı ve yardımı ile eğitimi, öğretimi ve gelişimi kapsamaktadır (Koplin, 2016).

Sporun eğitsel boyutunun anlaşılması ve yapılandırılması süreci, tarih boyunca farklı kültürlerde ve dönemlerde şekillenmiştir. Spor pedagojisinin tarihçesi, antik dönemlerden modern döneme kadar çeşitli evrelerden geçmiştir.

Antik Dönem

Spor pedagojisinin temelleri, Antik Yunan ve Roma uygarlıklarında atılmıştır. Bu dönemde spor, bireyin fiziksel ve zihinsel gelişimini destekleyen önemli bir eğitim unsuru olarak kabul edilmiştir. (Platon, 2006)

- **Antik Yunan:** Yunan kültüründe spor, insanın bedensel ve ruhsal bütünlüğünü sağlayan bir araç olarak görülmüştür. Gymnasium adı verilen eğitim merkezlerinde genç erkeklere beden eğitimi, savaş sanatları, atletizm ve jimnastik öğretilirdi. Platon ve Aristoteles gibi filozoflar, beden eğitiminin ahlaki ve entelektüel gelişim üzerindeki önemine vurgu yapmıştır.
- **Antik Roma:** Romalılar, sporun askeri beceriler kazandırmadaki rolüne odaklanmıştır. Spor, askerlerin fiziksel güçlerini geliştirmeleri için bir araç olarak kullanılmaktaydı. Ancak, eğlence ve gösteri amaçlı gladyatör dövüşleri gibi etkinlikler, sporun pedagojik boyutundan ziyade eğlence yönünün ön plana çıktığı bir dönemi temsil eder.

Orta Çağ

Orta Çağ boyunca spor ve beden eğitimi, kilise tarafından genellikle ahlaki nedenlerle kısıtlanmıştır. Ancak şövalyelik geleneği kapsamında, savaş ve savunma becerileri geliştirmek amacıyla belirli fiziksel etkinlikler teşvik edilmiştir. Bu dönemde spor pedagojisi, daha çok bireyin savaşma yeteneklerini geliştirmekle sınırlı kalmıştır.

Rönesans Dönemi

Rönesans ile birlikte, insan bedenine ve eğitimine yönelik artan ilgi, spor pedagojisinin gelişimine katkı sağlamıştır. İnsan doğasının bütüncül bir şekilde ele alındığı bu dönemde, fiziksel eğitim, zihinsel ve ruhsal gelişimin bir parçası olarak görülmeye başlanmıştır. Vittorino da Feltre gibi eğitimciler, spor ve beden eğitiminin eğitim sistemine entegre edilmesini gerektiğini savunmuşlardır. (Freire, 1991)

Modern Dönem (18.-19. Yüzyıl)

Spor pedagojisi, 18. ve 19. yüzyıllarda bilimsel bir disiplin olarak şekillenmeye başlamıştır. Bu dönemde beden eğitimi ve spor, modern eğitim sistemlerinde yer almaya başlamıştır. (Dewey, 2024)

- **Johann Bernhard Basedow ve Johann GutsMuths:** Almanya'da beden eğitiminin bilimsel temellerini atan bu eğitimciler, çocukların fiziksel aktivitelerle eğitilmesi gerektiğini savunmuşlardır.
- **Friedrich Ludwig Jahn:** Modern jimnastik hareketinin kurucusu olan Jahn, sporun ulusal kimlik ve fiziksel sağlığı geliştirmedeki önemine vurgu yapmıştır.
- **Thomas Arnold:** İngiltere'deki Rugby School'un müdürü olan Arnold, sporun ahlaki ve sosyal değerlerin kazandırılmasındaki rolünü vurgulamış ve modern spor pedagojisine öncülük etmiştir.

Yirminci Yüzyıl (20.) ve Sonrası

20. Yüzyılda spor pedagojisi, hem akademik bir disiplin hem de bir uygulama alanı olarak hızla gelişmiştir. Bu dönemde, sporun eğitsel, sosyal ve psikolojik boyutları üzerine daha sistematik çalışmalar yapılmıştır. (Guttek ,2011)

- **Eğitim Sisteminde Spor:** Beden eğitimi, modern eğitim programlarının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Okullarda spor etkinlikleri, fiziksel sağlığın yanı sıra iş birliği, liderlik ve disiplin gibi değerlerin kazandırılmasına odaklanmıştır.
- **Bilimsel Araştırmalar:** Spor pedagojisi, diğer disiplinlerle (psikoloji, sosyoloji, biyomekanik) etkileşime geçerek multidisipliner bir yapıya bürünmüştür.
- **Sporun Sosyal Boyutu:** Sporun sadece bireysel gelişim için değil, toplum sağlığı, eşitlik, cinsiyet rolleri ve kültürel bütünleşme gibi konularda da önemli bir araç olduğu anlaşılmıştır.

Günümüzde Spor Pedagojisi

Günümüzde spor pedagojisi, sporun birey ve toplum üzerindeki etkilerini inceleyen kapsamlı bir alan haline gelmiştir. Teknolojinin ve bilimsel çalışmaların gelişimiyle birlikte, spor pedagojisi eğitimi daha etkin, kişiselleştirilmiş ve sürdürülebilir hale gelmiştir. Bu alan, çocuklar, gençler, yetişkinler ve engelli bireyler dahil olmak üzere herkesin sporla bütünleşmesini destekleyen politikalar ve stratejiler geliştirmeye devam etmektedir. Spor pedagojisinin tarihçesi, eğitim ve sporun kesişim noktasındaki gelişmeleri yansıtmaktadır.

Günümüzde spor pedagojisi alanında çalışan birçok bilim insanı bulunmaktadır. Bu alandaki çalışmaları genellikle spor eğitimi, çocuk gelişimi, spor psikolojisi, motor beceri gelişimi ve pedagojik yaklaşımları içermektedir. Günümüzde spor pedagojisi üzerine önemli çalışmaları bulunan bazı bilim insanları: (Orhan & Ayan, 2018)

Thomas M. McKenzie: Spor pedagojisi ve fiziksel eğitim üzerine birçok çalışması bulunan McKenzie, özellikle çocukların fiziksel aktiviteye katılımını artırmaya yönelik programlar geliştirmiştir.

Daryl Siedentop: Spor pedagojisi alanında önemli bir otorite olan Siedentop, özellikle spor eğitiminin teorik ve pratik yönleri üzerine derinlemesine çalışmalar yapmıştır. “Sport Education” adlı pedagojik modelin geliştirilmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Richard Tinning: Spor pedagojisi ve eğitimdeki yenilikçi yaklaşımlar üzerine çalışan Tinning, spor eğitiminde sosyal ve kültürel faktörleri incelemiştir. Eğitimde beden eğitimi ve sporun rolü üzerine birçok araştırma yapmıştır.

David Kirk: Spor pedagojisi ve eğitim üzerine çalışmaları olan bir başka önemli akademisyendir. Sporun eğitimde nasıl kullanılması gerektiği üzerine çeşitli teorik ve pratik çalışmalar yapmıştır.

Penny McCullagh: Çocukların ve gençlerin sporla etkileşimleri ve pedagojik yaklaşımlar üzerine önemli araştırmalara imza atmıştır. McCullagh, özellikle psikolojik ve duygusal gelişim ile ilgili alanlarda da çalışmalar yapmaktadır.

Mauro M. N. S. Silva: Spor pedagojisi ve eğitimde motor gelişim üzerine yapılan araştırmalarla tanınan bir bilim insanıdır.

Spor pedagojisinin tarihsel gelişimini anlattığımız bu araştırmada; sporun yalnızca eğlenceli bir etkinlik olmadığı, bireylerin bütünsel gelişimine katkı sağlayan bir araç olarak kabul edildiği ve zamanla daha sistematik bir disiplin

haline geldiği, günümüzde hem fiziksel hem de sosyal gelişim için önemli bir rol oynadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kaynakça

- Dewey, John. (2024) Demokrasi ve Eğitim, Gece Kitaplığı Yayınevi.
- Freire, Paulo. (1991). Ezilenlerin Pedagojisi, Çeviri:Dilek Hattatoğlu, Erol Özbek. Ayrıntı Yayınları.
- Guttek, Gerald L. (2011).Eğitim Felsefesi ve İdeolojik Yaklaşımlar, Ütopya Yayınevi.
- Hasan Ali Yücel Klasikler Dizisi, Devlet (2006). Platon, Çeviri:Sabahattin Eyüboğlu,M.Ali Cımcöz Devlet, Türkiye İş Bankası KültürYayınları.
- Hasan Ali Yücel Klasikler Dizisi, Devlet (2017). Jean-Jacques Rousseau, Emile, Çeviri:Yaşar Arınç, Türkiye İş Bankası MEB Yayınları.
- Koplin, S. (2016). Aufgaben und ziele der sportpädagogik und sportdidaktik und ihre verankerung im rahmenlehrplan, Universität Potsdam.
- Orhan, R., Ayan, S. (2018). Psiko-Motor ve Gelişim Kuramları Açısından Spor Pedagojisi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD) 8(2) Sayfa 523-540.
- Wach, E. (2013). Learning about Qualitative Document Analysis. Ids Practice Paper In Brief 13, United Kingdom.